

Literatura →

Camorrrak lege moralak irensten dituenekoa

Alex Gurrutxaga

Pasazite argitaletxe sortu berria euskarara itzulitako obrak argitaratzeko asmoz sortua da, eta kaleratua du jada lehen liburua, Andrej Longoren *Hamar* ipuin bilduma, Josu Zabaletak itzulia. Nekez pentsatuko zuen Andrej Longok (1959, Isquia, Italia) hamaika argitaletzek *Dieci* (2007) atzera bota ziotenean Adelphi argitaletxe txikiak argitaratu ondoren Bagutta, Vittorini, Chiara edota Bergamo-ko Narratiba sariak irabaziko zituela. Lehen narrazioa 1992an argitaratu bazuen ere, esan daiteke arazoiz esan dutela Italian Longoren *crecendo editoriale* bat dela.

Hamar ipuin, Hamar Aginduak eta Napoliko giro itxia: horra liburuaren osagai nagusiak. Ipuin bakoitzak agindu baten izena du, eta hari nagusia horrekin zuzenean lotuta dago. Baina ez agindua betetzen duten pertsonaia ditugulako, alderantziz baizik, pertsonaia horiek ez bai-

tute lege moral edo etikorik jarraitzen. Hamar Aginduak bizikidetza soziala antolatzeke lehenengoetariko legeak dira, batzuk erlijiosoak eta beste batzuk etikorik nahiz moralak, eta Longok berak honela esan zuen (*La Repubblica*, 2007): «Edonolako lege moral eta etikoren absentsia kontatu nahi izan dut. Nola uzten dituen absentsia horrek pertsonak bakarrik, biluzik eta etsita euren buruaren aurrean». Eta halaxe aurkituko ditugu ipuinotako pertsonaia, arazoan aurrean babesgabe, bakarrik eta itxaropena galduta.

Gertaerak Napolin kokatzen dira, Italiako bizi-kalitate eskasenetakoa duen hirian, Camorrrak itozten duen eta gizonak nagusi diren gizartean. Giro horretan uler daitezke ipuin guztiak, eta horrek ematen dio batasuna ipuin bildumari (pertsonaren bat birritan agertzen da), nahiz eta autoreak berak esana denez, Mendebaldearen irudi bat ere izan nahi lukeen bildumak oro har.

Gaiak gogorrrak dira, nahiz eta batzuk topikoak izan: camorrra (estortsioa, lapurretak, hilketak, etab.), gaueko istiluak, drogazale baten hondoratzea, haurdun geratzen den neskatilarena, etab. Alde horretatik istorio harrigarriak ez dugu aurkituko *Hamar*-en, eta nago hori ote den ipuin liburu honen gabezia, gaiak irakurlea gehienetan ez harritzea.

Alabaina, kontaketa biziak berhala sartzen du irakurlea gertaeren zurrumbiloen. Narratza-

'HAMAR'

- **Egilea:** Andrej Longo.
- **Itzultzailea:** Josu Zabaleta.
- **Argitaletxea:** Pasazite.

leak istorioaren barnean daude beti, protagonistak eura dira biziaren lehen pertsona kontatzeko lana hartzen dutenak. Bestalde, eta hau da ipuion ezaugarri nabarmena, dramatizazioa etengabea da; esan nahi da, elkarriketa luzeak eta estilo zuzenean emanak dira nagusi. Are gehiago, zenbait pasartetan apenas dago narrazioa, eta ia antzerki-akotazio hutsak iduri dute la esango genuke. Narrazioa, gainera, oso hotza da estilo aldetik; horrek kontraste interesgarria sortzen du gertaeren gogortasunarekin baina, hala ere, tonua hotzegia da nire gusturako, neutroa erabat, ia kronika baten parekoa.

Elkarrizketen nagusitasun horrek ipuinei abiadura eta bizitasuna ematen die, eta era berean oso egoera bisualak eta zinematografikoak sortzen ditu. Horrez gain, aipatu beharrekoa dela esan da ipuin gehienek ongi eusten diotela tentsioari amaierara arte, eta nola askok azken uanean irakurlea harritu ere egiten duten.

Azken batean, gaiak, gogorrrak izanagatik, ez gaituzte behar bada asko harrituko, baina lirismo gabeko errealismo gordinak, elkarrizketa ugariak dituen kontaketa biziak eta istorioek mantentzen duten tentsioak irakurketa gustagarria ziurtatzen dute lakoan nago.

'SEIGARRENA SEI'

- **Egilea:** Koldo Zubeldia.
- **Argitaletxea:** Erroteta.

«Inspirazio iturria dute herriari diodan atxikipena eta natura bizian igarotzen ditudan momentuetan etortzen zaidan hitz pila eta nire hitz propioz osatuak», dio egileak, poemei buruz, liburuari idatzi dion hitzurrean. Testu berean, aurrerago, «herriarekin bat eginda poeta sumin eta herri maitale izatea» nahi duela adierazten du.

'BEHINOLA', 25. ZENBAKIA

- **Argitaratzailea:** Galtzagorri elkartea.

Dani Maizek euskal ilustrazioaren historia errepasatu du, eta Imanol Mercero euskal ilustrazioaren egungo egoeraz idatzi, *Behinola* aldizkariaren 25. zenbakian. Jone Arroita jauregik Asun Balzola eta Mariasun Landaren arteko kidetasunaren motiboak aztertu ditu. Mikel Aierbek album ilustratuak ditu hizpide bere idazlanean.

'ZONBIA SAN MAMESEN'

- **Egilea:** Fernando Morillo.
- **Argitaletxea:** Gaurnin.

Ustekabean zonbi bat ezagutu dute Zorok eta haren lagunek jauregi zahar baten barruan. Eta nahi gabe askatu ere egin dute zonbia. Orduan, Zorok aitaren gana jo du laguntza eske, baina Zororen aita ere oso berezia da, eta orduan... Abenturazko nobela zoroa da Fernando Morillo horrekin, badakizu zer behar duen haurtoak, ezta? ■ **I. MERCERO**

↓ Haur eta gazte literatura

Sagako bigarrena

Ezekiel (2009) eleberririk arrakastatsuen jarraipena kaleratu berri dute. Inondik ere, Jason Oso gazte literaturako sagak egiten espezialista bihurtzen ari zaigu, berea baita Jara, lau titulu eta dozenaka berrargitalpen dituen fenomeno literarioa.

Idazle elgoibartarraren arma nagusia nerabeak bitartekaririk gabe hizketan jartzea da, gazte-tasunaren estereotipo jakin bat hobetsiz, eta aurreiritzi edo juzguak haien ahotan utzita. Hori eta testu irakurteraz eta ongi xehatuak eskaintzea, esfortzu minimoarekin irakurri ahal izateko batez beste dituzten 150 orrialdeak.

'EZEKIEL NORA EZEAN'

- **Egilea:** Jason Oso.
- **Argitaletxea:** Elkar.

Hala jokatu izan du Jarekin, neskato nerabeen soslaia ertratatu, eta halaxe ari da Ezekielekin, bere *alter ego* maskulinoa.

Gogora dezagun Ezekielen lehen eleberrian protagonistaren eta haren hiru lagunaren musu bat lortzeko gorabeherak kontatzen zirela, neskak eta motorrak beti gogoan zituen 14 urteko laukotearen bizi-xede ia bakarra.

Oraingoan, dena antzeko jarraian aurkituko dugu.

Oraingoan ere dena Ezekielen inguruan eraikitako dago: lekuak, uneak, ekintzak... Pertsonaia gehienak nerabeak dira. Lau agertokiak eskolako pasilloa, gazte lokala, taberna eta etxea dira. Eta, jakina, klimaxa ekarriko duen uanean, txosna eta DJa dituen festaz gozatuko dugu.

Narrazioa arina eta elkarrizketa askokoa da, Ezekielen pentsamendu pendularrean murgildua. Mutilari errukiz jarraitu eta *happy end*-a nola iristen den irrikaz irakurriko dutenen bazka perfektua.

■ **IMANOL MERCERO**

Hemezortzi artelan

Jada hemezortzi ale kaleratu dituzte OQO-Txalapartakok Txoi! deitzen dioten bilduman. Guztiak album ilustratuak eta guztiak kalitatea kontuan hartzen dutenak. Berritzaileak eta berrizaleak, haur literaturaren abangoardia dira *de facto*.

Txoi! bildumak hain modan dagoen album ilustratuaren panorama zertan den islatzen du, eta formatu honek gidoieta dituzten ahalguneak gaintzen saiatzen da. Zinez eskertzekoa da jarrera hori, baina beti ez du lortzen. Batik bat, gidoi bikainen

'MAGIA'

- **Egilea:** Charo Pita.
- **Ilustratzailea:** Madalena Matoso.
- **Itzultzailea:** Arkaitz Goikoetxea.
- **Argitaletxea:** OQO-Txalaparta.

falta sumatzen delako gaur egungo albumetan. Kalitatezko gidokiein eraikitako albumak irakurtzeko, 60-70-80ko hamarkadetakoa obretara jo behar delako, M. Sendak, L. Lionni, A. Lobel... eta halako maisuengana.

Esandako guztiaren adibide, bilduman kaleratutako azkeneko esku artean dugun *Magia!* da.

Collage teknika darabil, sobietar garaiko estetika gogoraz dezaakeena, kolore natural eta forma basikoak dituzten irudiek.

Istorioaren haria hutsala da, errepikapenean oinarritua. Honengana jo, gero hurrengoaren gero... azkenekoak soluzioa emango dion arte. Baina liburu interesgarria da, irudiengatik eta ukitzen duen gaiarengatik.

Istorio honetan, Oskar deritzon mutil batek bere lehengusua zaindu behar du, titiko haur bat. Oskarrek ahaleginak egingo ditu hauraren negarri siltzeko. Goseak dagoela iruditzen zaio, baina ez daki zer eman. Pastela? Azenarioa? Arrautza? Aitona Andresek badaki. Zuk, irakurle bizkor horrek, badakizu zer behar duen haurtoak, ezta? ■ **I. MERCERO**